Ч. 106 Неділя 12 (24) мая 1896. Рік VI.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цїлий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цїлий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Закон о відписуваню ґрунтового податку задля елементарних нещасть.

В понедїлок, 18-го с. м., розпочала рада державна друге читане правительственного проєкту устави о відписуваню ґрунтового податку задля елементарних шкід. Справоздавцем податкової комісиї єсть посол Давид Абрагамович.

Реформа устави з дня 6-го червня 1888 р. нр. 81 д. з. д., котра доси управильнювала услівя до відписуваня грунтового податку в разї елементарних шкід, сповнить одно з найгорячійших бажань рільників і становить один з найбільше цїнних набутків зміни системи податкової в Австриї, що так щасливо переводить ся. Цїлком справедливо зазначує справоздане комісиї, що дотеперішна устава відзначає ся так закостенїлим фіскалїзмом, що рільники, діткнені елементарними шкодами, часто не можуть користати з неї, аби запевнити собі справедливі улекшеня податкові, які їм властиво в порівнаню до шкоди від елементарних нещасть належали би ся.

Устава з 1888 р., котра тепер обовязує, постановляє, що на случай елементарних нещасть другої катеґориї, отже від морозів, слоти, вигнитя озимини під снїгом і т. д. (першу катеґорию становлять град, повінь, пожар або миши) — відписуване ґрунтового податку залежить лише від особистого „прикрого положеня“, в якім той рільник задля страти находить ся. Нова устава має усунути ту несправедливість, де відписуване ґрунтового податку залежить просто від самоволї фінансового урядника. На будуче має ся відписуване ґрунтового податку оцїнити предметово після дїйстного знищеня продуктів, без огляду на особисте материяльне положене рільника.

Нова устава усуне також то услівє, що відписане податку залежить від пошкодованя більшої половини властителїв ґрунтів в данїй місцевости. Окрім того мають при відписуваню податку увзглядних ся такі случаї, де ужиткованє ушкодженого ґрунту знївечене не тілько на один рік, але й на дальші лїта.

Що-до леґітимациї того, котрий подає ся о відписанє ґрунтового податку, мають на будуче власти податкові увзглядните не тілько поданя самих властителїв ґрунтів, діткнених елементарними нещастями, але також поданя арендарів, пастоятелїв обшарів двірских і начальників громад.

До елементарних нещасть, котрі дають право жадати відписаня ґрунтового податку, зачисляє нова устава також шкоди від пільних миший, а припускає опусти навіть по закінченю жнив або сїножати, коли поспрятані плоди ушкодить повінь.

Значні улекшеня признає проєкт рільникам що-до формального трактованя їх просьб о відписанє податку при справдженю понесених шкід, а що-до виміру опусту, постановлено: 1) При знищеню $^1/_4$ — $^1/_2$ доходу з даного обшару, виносить опуст 25%; 2) при шкодї більше як $^1/_2$ до $^3/_4$ доходу виносить опуст 50% податку; 3) при знищеню $^3/_4$ доходу, має ся признати опуст в висотї 75% доходу; 4) при знищеню цїлого доходу, має ся цїлий податок відписати.

Цїнні суть також приписи о улекшенях податкових на случаї лїсових шкід, до котрих нова устава має зачислити шкоди від пожару, випалене лїсів для знищеня шкідливих комах, а в кінци такі шкоди, що повстали від поломаня галузя під тягаром мокрого снїгу, так що треба наново залїснти що найменше один гектар лїсового ґрунту

†

Архікн. Кароль Людвик.

Вчера відбуло ся в лат. катедрі у Львові заупокійне богослужене за душу бл. п. Архікн. Кароля Людвика. Богослужене правив Впреосьв. Архіепископ Северин Моравский в сослуженю численного духовеньства. Серед храму уставлено гарно прикрашений катафальок. Коло катафальку по правій сторонї від престола займив місце Є. Е. Намістник кн. Евст. Сангушко; фотель по лївій сторонї був порожний з причини виїзду Є. Е. Маршалка краєвого ґр. Баденього на похорон до Віднв. Крім того явило ся на богослуженю дуже богато представителїв всїх державних і автономічних властий, та богато публики. Співав хор катедральний.

Молодїж шкільна всїх заведень наукових у Львові, мужеских і женьских була вчера о 8-ій годинї рано на заупокійних богослуженях, а потім увільнено єї від шкільної науки. Також

---

9)

Дїти капітана Ґранта.

Фантастично-наукова подорож Юлїя Верна.

(Дальше).

IX.

Пролив Маґеляна.

На корабли заволодїла загальна радість, коли розійшла ся вість о рішеню Паґанеля. Молодий Роберт кинувсь єму на шию з таким одушевленем, що трохи не перевернув честного секретаря.

— Славний хлопець! — скликнув Паґанель — спробую учити єго ґеоґрафії. А що Джон Менґлїс приняв ся вже учити єго моряцтва, льорд Ґленарван зробити з него чоловіка з серцем, майор додати єму поваги і зимної крови, леді Єлена зробити єго добрим і благородним, Мария Ґрант обудити в нїм чувства вдячности для так честних учителїв — то Роберт мав перед собою всякі вигляди стати як найлїпшим чоловіком.

Дункан скоро набрав вугля і опускаючи ті сумні сторони, звернув ся ід заходови, прямуючи до бразилїйского побережа; дня 7-го вересня при лагіднім північнім вітрі минувши рівник, виплинув на полудневу півкулю.

Подорож відбувала ся щасливо і без труду; в серця всїх вступила надія. В тій виправі піднятій для віднайденя капітана Ґранта, множили ся кождого дня сприяючі обставини. Найбільше довіря в поводжене мав капітан корабля, а то може длятого, що рад би був бачити Марию Ґрант як найскорше щасливою і потїшеною. Єго дуже обходила тота молода дївчина, а то чувство укривав так зручно, що єго всї бачили, крім Мариї Ґрант і самого капітана.

Учений ґеоґраф був без сумнїву найщасливійший з людий, що були в тій хвили на полудневій півкули; цїлі днї проводив при столику похилений над розложеними картами — а пан Ольбінет заводив з ним кождого дня суперечки о стіл, на котрім обідано, а котрий учений ґеоґраф застелював своїми паперами. Але Паґанель мав по своїй сторонї всїх, крім майора, котрого ґеоґрафія дуже мало обходила, особливо в полудневу пору. Учений секретар найшов був в куфрі корабельного поручника паку книжок, а між ними досить значне число іспаньских; отже постановив вивчити ся того язика, котрого на корабли нїхто не умів, а котрий міг богато улекшити гляданя на чілїйскім побережи. Маючи вроджений дар вивчувати ся скоро язиків, Паґанель надіяв ся, що заки прийдуть до Консепсіон, буде вже плавно говорити тим язиком. Отже й завзято взяв ся до працї і заєдно бубонїв якісь поодинокі слова.

В хвилях вільних від занятя подавав практичні науки молодому Робертови, познакомлюючи єго насамперед з історию краів, до котрих *Дункан* плив з таким поспіхом.

Дня 10 вересня були вже подорожні під 5° 37' ширини і 81° 15' довжини і власне того дня дізнав ся Паґанель о однїй річи, котрої може й найученїйші не знають. Оповідаючи историю Америки, засягнув аж до Христофа Колюмба, а кінчаючи оповідане замітив, що славний Ґенуенець умер, не знаючи, що відкрив новий сьвіт.

— Всї слухателї заперечили тому. Паґанель уперто обставав при своїм висказї.

— Але-ж то найпевнїйша річ — говорив запалюючись. Не гадаю тим зменшати слави Колюмба — але то неоспорима правда. При кінци пятнайцятого столїтя всї були заняті улекшенем комунїкациї з Азиєю, винайденем через Захід дороги на Всхід, або коротше кажучи, винайденем найкоротшої дороги до краю „кориня і бакалий“. О то само ішло й Колюмбови так як і многим иншим. В тій цїли відбув чотири подорожі; допливав до Америки в околицях Куманя, Гондурас, Москіто, Нїкараґуа, Верауа, Коста-Ріка, Панами, котрі уважав за япаньскі і хіньскі краї і умер не знаючи о істнованю великої части сьвіта, котрій не лишив навіть свого імени.

— Вірю вам, дорогий пане Паґанель — сказав Ґленарван — хоч видаєсь менї то дивним і длятого прошу вас, скажіть менї, котрі то моряки пізнали ся перші на відкритях Колюмба?

— Всї, котрі відбували по нїм ту саму подорож. Отже насамперед Охеда, котрий проводив єго вже в попередних виправах: дальше Вінкентий Пінзон Веспуций, Мендоца, Бастідас, Кабраль, Соліс, Бальбоа. Всї ті моряки оплили

на львівскім унїверситетї не було вчера, як в день похорону Архікнязя, звичайних викладів.

* * *

В четвер о годинї $10^1/_2$ в ночи відбуло ся перенесене мощий бл. п. Архікнязя Кароля Людвика з архікняжої палати до надворного храму, де зложено домовину. Вчера о 8-ій год. рано, по повторнім поблагословеню мощий, отворено доступ для публики. Цїлий храм оо. Августинів вибитий чорною китайкою. Над домовиною стояв чорний бальдахим; перед катафальком зложено корону князїв Цїсарского Дому, архікняжий капелюх, капелюх кардинальский і шаблю та ордери Покійника і дуже богато вінцїв. Почетну сторожу удержувала прибічна цїсарска ґвардия, а духовеньство і двірска служба відправляли при мощах безнастанно молебнї. Від години 8-ої до 12-ої читано при всїх престолах служби Божі, о годинї 10-ій відспівав хор Miserere, а о годинї 12-ій замкнено доступ для публики. Від 12-ої до 1-ої давонили дзвони, о годинї 2-ій замкнено домовину, а о 4-ій розпочав ся похорон.

Похід розпочинало духовеньство двірске, міский маґістрат, питомцї духовної семинариї і шпиталї. Відтак поступали два шістьми кіньми запряжені двірскі повози, що везли обох шамбелянів і маршалка Двора покійного Архікнязя. При червонім каравані запряженім шістьма сивими кіньми поступали члени австрийскої і угорскої ґвардиї прибічної, трабанти, кінна ґвардия і двірскі льокаї. Похід попереджував віддїл кінноти, а компанїя піхоти і шкадрона кінноти замикала єго.

Коли караван станув перед храмом оо. Капуцинів, здоймлено з него домовину і зложено єї на марах уставлених перед головним престолом. В храмі були Цїсар і члени родини та цїлий Двір. По покропленю мощий, знесено домовину до гробівця, куди зійшло також духовеньство, Цїсар і найблизші члени родини. По окінченю молебня в гробівци повернув Цїсар до храму, почім двір і присутні розійшли ся.

Підчас похорону робило почетну службу 7 компаний піхоти і 2 шкадрони кінноти.

Перегляд полїтичний.

Вчера відбули ся в віденьскій радї міскій вибори першого і другого віцебурмістра. Першим віцебурмістром вибрано 95 голосами против 41 дра Кароля Люеґера; лїберали голосували на Фоґлера. Таким самим числом голосів вибрано другим віцебурмістром дра Наймаєра. Від обох відобрав присягу представитель Правительства радник Намістництва др. Фрібайс. Люеґер в своїй інавґурацийній промові положив головний притиск на потребу ревізиї міского статута та на реформу ординациї виборчої до ради міста. Та ординация повинна бути справедлива і обіймати широкі круги населення. Бесїдник прирік, що буде нарадами правити безсторонно і що в поступованю з урядниками захове безсторонність. — Другий заступник бурмістра Наймаєр піднїс в своїй промові нїмецкий характер Відня та єго значінє яко столицї держави; вказав на потребу вільної школи, на независимість учительства, на забезпеченє народної просьвіти в нїмецкім дусї і охорону християньскої молодежи перед жидівским впливом.

Новинки.

Львів дня 23 мая 1896.

— **Є. В. Цїсар** удїлив громадї Глїдно, в повітї березівскім, 100 зр. запомоги на будову церкви.

— **Іменованя.** П. президент Мінїстрів ґр. Бадені, яко управитель мінїстерства внутрішних справ іменував секретаря Намістництва Болесл. Студиньского, управителя староства в Заліщиках, старостою, а повітових комісарів: Стан. Лїндого в Перемишли і Як. Соколовского в Підгайцях секретарями ц. к. Намістництва в Галичинї.

— **Телеґрафічні стациї.** З днем 1 червня с. р. будуть отворені в Склї і Риманові-здрій телеґрафічні стациї, получені з ц. к. почтовим урядом на час сегорічного купелевого сезону, т. є. до кінця вересня з обмеженою службою денною.

— **До Бразилїї** виїздять в перших днях червня с. р. два відпоручники Видїлу краєвого, щоби оглянути тамошні відносини галицких осадників. Именно їде один Поляк, проф. др. Йосиф Семирадский, котрий вже кілька разів бував в полудневій Америцї, і один Русин, о. Чайковский. З ними поїде також молодий сьвященик, о. Роздїльский, котрого Є. Ем. кардинал Сембратович висилає на пароха до Ріо Кляро в Паранї. (Один руский сьвященик о. М., поїхав вже в цьвітни с. р. до Бразилїї на власну руку). — При сїй нагодї повинні ті наші сьвященики повезти як найбільше всяких руских книжок для наших кольонїстів в Паранї. Найбільший попит мають і там: календарі, біблїя, молитвеники, співаники, збірники коляд, житя сьвятих, образи сьвятих і т. д., як також книжки шкільні: букварі і читанки. Ті і инші книжки можна би в части роздавати там безплатно, а в части і розпродувати, беручи їх з наших книгарень в комис по можливо зниженій цїнї. Трошки книжочок для Бразилїї є вже зібраних минувшої осени а лежать они поки-що на складї в Просьвітї у п. А. Скородиньского. Упрашає ся о як найчисленнїйше і найскорше дальше надсилане всяких злишних книжок, здекомплєтованих річників „Дзвінка", „Читальнї" і т. д., щоби виїзджаючі за пять недїль делеґати могли взяти з собою. Просить ся адресувати до „Просьвіти" у Львові в ринку ч. 10. Дуже пожадане є також закупно шкільних зшитків і оловцїв для шкільних дїтий руских в Бразилїї, бо — як пишуть тамошні осадники — в пралісах бразилїйских дуже тяжко о ті річи. Для нас се дрібниця, а для наших людий за рівником се важна річ.

— **Самоубийство.** Болеслав Тайхман, син славного звістного професора анатомії в Кракові, правник, їдучи онодї зелїзницею до Кракова, застрілив ся поміж стациями Бохнею а Слотвиною. Причиною самоубийства мала бути нещастна любов.

— **В Сторожинци** на Буковинї перебуває тепер цирк, котрий давав вівторок представленє для шкільних дїтий. Буда була переповнена, коли нагле зірвав ся вихор і завалив цїлий цирк, пригнїтаючи численно зібрану поблику, коні і кльонів. Скінчило ся на переполосї, бо нїхто не потерпів нїякої ушкоди.

Господарство, промисл і торговля.

Добрі ради.

— Як собі радити в теперішних тяжких часах. В кождім краю, де дуже мала просьвіта, людий стає чим раз більше, а землї що раз менше, мусить остаточно прийти до крізи, до перелому, значить ся, до застої в цїлій господарцї народній а з того й до великої біди та нужди в народї. Настають тяжкі часи, а тогди сама сила природи гонить лю-

---

вздовж всхідні береги Америки і минули їх пливучи на полудне, гнані тою самою струєю, котра попихає нас нинї наперед з такою силою! Ось глядїть дорогі приятелї, ми переплили рівник в тім самім місци, в котрім переплив єго Пінзон в послїднім роцї пятнайцятого столїтя і наближаємо ся до того самого степеня полудневої ширини, під котрим він перший раз поставив ногу на бразилїйскій земли. В рік пізнїйше Портуґалець Кабраль відкрив пристань Сеґуро. Дальше Веспуций в третій своїй виправі 1502 р. посунув ся ще більше на полудне. В роцї 1508 Соліс відкрив устє ріки Ля Плята, де єго пожерли дикі Індияни, полишаючи Маґелянови славу і заслугу оплисти ту велику часть сьвіта. Той знаменитий мореплавець виїхав в р. 1519 з пятьма кораблями а держачи ся побережа Патаґонїї відкрив пристань сьв. Дезидерия, пристань сьв. Юлїяна, де довго задержав ся; дальше під 52 степенем ширини відкрив пролив „Одинайцяти тисяч дївиць", котри пізнїйше названо єго іменем, а 28 падолиста 1520 р. виплинув на Тихий Океан. Ах, як-же мусїв радувати ся, з якою силою мусїло єму серце бити в грудях, коли узрів на виднокрузї незнаного собі моря, води блискучі в ясних промінях сонця!

— Ой так, пане Паґанель — крикнув Роберт Ґрант одушевлений оповіданєм ґеоґрафа — і я хотїв би там бути і подїлювати єго радість.

— Я також, хлопче і завірюю тебе, що я був би не поминув тої нагоди, коли-б Господь був менї позволив уродити ся о триста лїт вчаснїйше.

— То знов ми стратили би на тім, пане Паґанель — сказала леді Єлена — бо ви не находили би тепер з нами на покладї *Дункана* і не оповідали-б нам тої історії.

— То оповів би вам єї хто инший і додав би ще, що пізнанє західного побережа Америки завдячуємо братям Пізаррам. Ті відважні бурлаки увіковічнили своє імя заснованєм міст: Куско, Кіто, Лїма, Сантїяґо, Вілярiка, Вальпарезо і Консепсіон, до котрого несе нас в тїй хвили *Дункан*. Тодїшні відкритя Пізарів і Маґеляна доповняли ся взаїмно і дали можність точнїйше означити карту побережа американьского, на велике вдоволенє учених старого сьвіта.

— Я — сказав Роберт — був би ще тим всїм не вдоволив ся.

— Чому? — спитала Мария, глядячи цїкаво на малого брата, що запалював ся до історий великих відкрить.

— Так, чому, хлопче? — повторив льорд Ґленарван, заохочуючи єго і осьміляючи усьміхом.

— Бо я хотїв би дізнати ся, що було поза проливом Маґеляна.

— Славно, мій хлопче! І я також був би цїкавий, чи та земля тягне ся аж до бігуна, чи єсть там чисте море, як догадував ся Драке, один з твоїх землякiв, мильорде. Звідси легко виснувати, що коли би Роберт Ґрант і Яков Паґанель жили в сїмнайцятім віцї, були би безперечно прилучили ся до дружини Сутена і Лємера, двох Голяндцїв, що були дуже цїкаві розвязати ту загадку ґеоґрафічну.

— Чи то були учені? — спитала леді Єлена.

— Нї, пані; то були відважні купцї, котрих цїлком не обходила наукова сторона відкритя. Тодї існувала голяндска Компанїя Всхідної Індиї, що мала монополь торговлї веденої через пролив Маґеляна. А що в тім часї не знали иншого переходу до Азиї через Захід, то такий монополь був для инших правдивими оковами. Деякі з торгуючих хотїли зламати той монополь відкриваючи инший пролив; між тими власне був Ісаак Лємер, чоловік учений і зручний. Він радо згодив ся на покрите коштів виправи, котрій проводили: єго внук Яков Лємер і Сутен, спосібний моряк родом з Горн. Ті моряки виплили в червни 1615 р., т. є. майже сто лїт по Маґелянї і відкрили пролив Лємера, а 12 лютого 1616 р. обплили славний пригірок Горн, котрий може більше як пригірок Доброї Надїї заслужив на назву пригірка Бурі.

— О, якже би я хотїв там бути! — кликнув Роберт.

— І ти мав би правдиву розкіш, мій хлопче — сказав Паґанель — бо чи єсть-же більше і правдивїйше щастє для моряка, як означувати на картї власні відкритя! Під єго оком прибирають краї звільна свій вигляд; остров за островом, пригірок за пригірком немов виступають з глубини вод. Граничні лїнїї спершу невиразні, периривані, без форми. Тут якийсь самітний пригірок, тут опущена пристань, там залив, що в далинї губить ся, де инде знов наге, пусте узгірє. Поволи то всьо зачинає ся виповнювати; лїнїї лучать ся, рисунок стає виразнїйший і прибирає певнїйші форми, аж вкінци на картї розвиває ся з цїлою величностию нова земля з своїми озерами, ріками, річками, горами, долинами, площинами, містами і столицями. Ах, мої приятелї! Той, що відкриває новий край, той правдивий винахідник. Але на жаль в тїй хвили копальня тих богатств єсть майже вичерпана. Всьо вже звиджено, пізнано, відкрито, розсліджено, а ми бідолахи, що нинї живемо, вже майже нїчого не маємо до роботи.

— Противно, любий Паґанель! — сказав льорд Ґленарван.

— А що-ж такого?

дий з рідного краю. На їх місце приходять чужі, більше просьвічені, проворнійші і меткійші а тим веде ся відтак добре. З тих, що вийшли лиш дуже мало хто знайде лїпшу долю на чужині; більша часть їх гине марно. В більше просьвічених краях бувають також тяжкі часи, але там їх люди скорше і лекше перебувають; і звідтам виходять люди, еміґрують в чужі сторони, але роблять то розумно. Насамперед не пускають ся без гроша, а відтак не ідуть на осліп: „не лїзуть у воду, не спитавши броду", тому й не гинуть опісля марно; виходять звичайно богатиї, а зовсїм біднї лишають ся таки в краю і тут знаходять заробок та спосіб до житя. Що ж робити в такім краю, як наш, де й людий вже за богато і землї за мало, а до того ще й просьвіта дуже мала? — Нема иншої ради, як лиш зміняти *як найскорше дотеперішний спосіб житя.* А як же зміняти? — Передовсїм треба старати ся всякими способами *підносити просьвіту в народі*, значить ся, не лиш учити читати і або подавати до читаня якісь повістки, та суху науку і списи законів, але ширити в народі все то, чого живе житє від чоловіка вимагає, що кождої хвилї, серед всїляких обставин може комусь придати ся. Але й найбільші заходи в сїм напрямі не придадуть ся нїщо, коли самі люди не схотять просьвіщати ся. Длятого треба, щоби кождий, хто хоче, щоби єму лїпше вело ся, старав ся просьвітити ся. Кожда родина у нас повинна о то старати ся, щоби в нїй була бодай одна, коли вже не висше образована, то бодай письменна душа. Відтак треба старати ся *о поліпшене житя родинного.* Всї члени одної родини повиннї як найбільше любити ся, всї повиннї стояти за одного, один за всїх і спільно собі помагати. В сїм напрямі може і повинно як найбільше вливати наше духовеньство на нарід. Дальше треба старати ся *облегчити житє на рілї і з рілї і брати ся до поділу способу житя в родинї а не до поділу землї.* Родина, що має мало землї, нехай вся не держить ся еї, анї не роздїлює еї поміж себе, бо тогди кождий з еї членів буде мати ще менше. Одні нехай остають ся на ґрунтї а помагають другим роздобути собі инший спосіб житя; одні нехай остають ся хлїборобами, а другі нехай беруть ся до ремісла, промислу і торговлї, а відтак нехай собі спільно помагають. *Межи селом а містом повинна бути обміна людий*, але обміна розумна і добре обдумана. Той хто з села іде до міста, повинен добре собі то розважити, на що робить, не іти на осліп, лиш з певною і ясною цїлию перед очима. З родин сїльских, що мають по кілька морґів землї, нехай нїхто не іде до міста лиш на просту службу або лиш на такі заробітки, що то як кажуть з миски та в рот; нехай іде на то, щоби там чогось научив ся, а відтак нехай з тим вертає на село; і сам з тим на селї не загине, і село буде мати з него вигоду, і родинї поможе. Тому, хто виходить до міста, нехай родина помагає, щоби він там скорше чогось научив ся і добив ся до кусня хлїба, нехай не дає єму зледащіти і змарнувати ся, а він знов, коли думає лишити ся в містї, нехай не забуває про родину і не встидає ся еї, як то майже завсїгди у нас буває. — Треба також *конче позбувати ся давних звичаїв*, котрі не приносять нїякого хісна, а збільшають хиба лиш видатки при малих доходах. Не треба оглядати ся на то, що така в селї установа, або така в містї мода; з установи в селї годують ся лиш лихварі, а з моди в містї мають найбільший хосен заграничні купцї і фабриканти та домашнї їх посередники. — В господарстві треба *поступати після вимог часу і обставин.* Коли управа збіжа мало поплачує, треба брати ся більше до випасу худоби. Меншї господарі могли би мати значний дохід з розумного випасу безрог. Господарі, що мають лиш морґ або півтора землї, нехай не задивляють ся на тих, що мають по 10 або й більше морґів, нехай беруть ся більше до огородництва. — Отсе кілька способів, якими можна би зміняти теперішний спосіб житя і радити собі в теперішних тяжких часах. Хто схоче над тим подумати, знайде їх ще більше.

— *Хто хоче бути пасїчником*, мусить передовсїм сам привикнути до пчіл, а відтак і пчоли призвичаїти до себе. До того треба передовсїм великого спокою і розваги. Все, що робить ся в улию або коло улия, треба робити поволи, а не з поспіхом як би зі страху, щоби яка пчола не укусила. Хто перший раз бере ся до роботи коло пчіл, може взяти сїтку на голову, але відтак нехай старає ся свобідно і без страху коло них ходити, передовсїм же нехай постепенно і добре обдуманим способом привикає і сам і призвичаює пчоли до себе. Насамперед нехай стане з боку від очка і дивить ся, як пчоли вилїтають і залїтають. Відтак нехай поволи але спокійно підійде трохи близше, а наконець аж перед саме очко. Пчоли будуть тогди лїтати доокола него, одна або друга сяде на нїм та буде по нїм лазити, але коли побачить, що він стоїть зовсїм тихо і еї не зачіпає, то й она не укусить єго, лиш полетить собі дальше. Відтак, коли вже набрав відваги, нехай приложить руку коло очка, щоби пчоли по нїй лазили. Коли-ж якась недовірчива пчола стане занадто пускати ся до него і бренїти єму по при лици, нехай не відганяє еї руками зі страхом від себе, бо то як-раз роздразнить пчоли і они кинуть ся на него; нехай тогди стоїть, як стовп, а коли таки вже не стане єму відваги, нехай не втїкає лиш відступає ся поволи. То нехай повтаряє доти, доки не привикне до пчіл а пчоли до него, що не будуть зважати на него, хоч би він щось і в улию робив.

— *Способи на усїльницї.* Негашене вапно убиває усїльницї. Коли усїльницї присядуть капусту, треба потовчи мілко негашеного вапна, насипати до якої коробки, завязати еї зверха ґазою (орґантиною), а відтак посипати тим порошком усїльницї на капустї так як піском з пісочницї. Добре єсть також принести з лїса повну велику коробку з лубу червоних мурашок і висипати їх в капусту. Мурашки з'їдять усїльницї.

— *Як пізнавати доброту муки.* Коли маємо кілька родів одної і тої самої муки, а хочемо знати, котрий рід муки найлїпший, то треба так зробити: відміряти наперстком з кождого рода по 5 або 10 наперстків муки і так само по 5 до 10 наперстків води та зробити з кождої муки окремо тїсто і лишити єго на якийсь час; з котрої муки зробить ся найгустїйше тїсто, то та найлїпша, а з котрої найрідше, то та найгірша.

— *Як очистити бочки.* Уживані бочки від чого небудь можна найлїпше очистити вапном. До трох четвертин бочки наливає ся води і сипле ся після еї величини пів або 1 кільо негашеного вапна. Коли вапно розпустить ся, треба бочку зашпунтувати і кілька разів покачати нею. Вапнянна вода вибере з бочки всяку нечистоту і еї не буде вже нїчим чути. В той спосіб можна очистити навіть бочки з нафти. По випареню бочки вапном, треба еї ще добре виполокати. — Бочку з капусти можна очистити тим способом, що наливає ся до неї кипятку, сипле ся жменю, дві ялївцю і вкидає ся розпалений камінь або душу від зелїзка до прасованя. По кількох годинах виливає ся воду, а бочку вимиває ся добре і сушить ся на воздусї.

— Лишили ся нам ті відкритя, за котрими тепер їдемо.

Тимчасом *Дункан* плив незвичайно скоро по тій дорозї Веспуциїв і Маґелянів; дня 15-го вересня минув зворотник Козорога і звернув ся до того славного проливу. Низькі береги Патаґонії показували ся кілька разів, але лише яко невиразна, ледве значна лінїя на далеким виднокрузї — а навіть крізь знаменитий дальновид Паґанеля можна було мати ледве слабе понятє о тих американьских берегах.

Десять днів пізнїйше находив ся *Дункан* при входї до проливу Маґеляна і пустив ся ним не задержуючись. Всї пароходи, що пливуть на Тихий Океан вибирають звичайно ту дорогу, бо еї довжина виносить лише триста сїмдесять шість морских миль; навіть найбільші кораблї мають всюди досить глубоку воду для себе і численнї місця випочинку, певні і безпечнї, де можуть заосмотрити ся у всї потреби, коли противно всїх тих користий не мають нї в проливі Лемера нї на страшних скалах пригірка Горн, навіщуваних заєдно бурями і гураґанами.

На просторі перших шістьдесятьох або вісімдесятьох миль аж до пригірка сьв. Григория береги низькі і пісковаті. Яков Паґанель не хотїв стратити навіть найменшої подробицї з цїлої тої подорожі; перехід через пролив мав тревати ледве трийцять шість годин, а вид обох берегів був так величавий, особливо при яркім осьвітленю сонця на полудневій півкули, що не можна дивувати ся цїкавости ученого ґеоґрафа. Нїяка людска стать не показала ся на північних берегах і ледве кількох нужденних Фуеґенців блукало по нагих скалах Огнистої Землї.

Паґанеля сумувало і гнївало, що не міг бачити Патаґонців, чим сердечно бавили ся всї его товариші подорожи.

— Яка то менї Патаґонія — бурмотів, — без Патаґонців.

— Лише терпеливости, честний ґеографе — говорив льорд Гленарван — терпеливости, побачимо ще й Патаґонців.

— Не знаю, звідки ви такі певні того?

— Атже-ж суть, жиють мешканцї того краю — сказала леді Елена.

— Сумнїваю ся, панї, бо їх не бачу.

— Вкінци-ж назву „Патаґонів", що по іспаньски значить „великі ноги" — не надано якимсь видуманим ествам.

— Ах, назва нїчого не значить — відповів Паґанель, що умисне операв ся, аби піддержати розмову — а впрочім, правду сказавши, нїхто не знає, як они називають ся.

— Як то може бути? — спитав Гленарван. — Майоре, ви знаєте що о тім?

— Нїчого — відповів майор поважно — і я не дав би й крейцаря, аби о тім довідати ся.

— Однако довідаєте ся, рівнодушний майоре, довідаєте ся, бо я вам о тім скажу — говорив дальше Паґанель. — Маґелян назвав вправдї мешканців тої землї Патаґонцями; однако мимо того Фуеґенці називають їх „Тиременев", Чілїйці „Кавкальгуес", кольоністи з Кармену „Теґуетчес", Араукацї „Гуілїчес", Буґенвіль дає їм назву „Шакуба", а Фалькнер „Теґуельчет". Они-ж самі називають себе загально „Тавкенами". Отже прошу менї тепер сказати, як они властиво називають ся. Чи є де на сьвітї нарід, що мав би тільки назв?

— Справдї так — відповіла леді Елена.

(Дальше буде.)

Телеґрами.

Райхенберґ 23 мая. Вчера прийшло тут до робітничих розрухів. Робітники кинули ся з камінєм на жандармерию. Жандармерия ужила оружия і убила вистрілами двоє людий а четверо ранила. Один з ранених вже помер. Крім того арештовано 14 осіб, а 40 жандармів розставлено по сусїдних селах.

Білґрад 23 мая. Заповіджено скликане комісиї для виготовленя нової конституциї.

Вашінґтон 23 мая. Парлямент ухвалив закон, котрий заборонює приїздити до Сполучених Держав чужим від 16 до 60 року житя, котрі не уміють читати і писати.

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий.**

ІНСЕРАТИ.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.